

En kommunes utfordringer – regelverk og ulovlighetsoppfølging

Lokal vannforvaltning, 10.06.2026

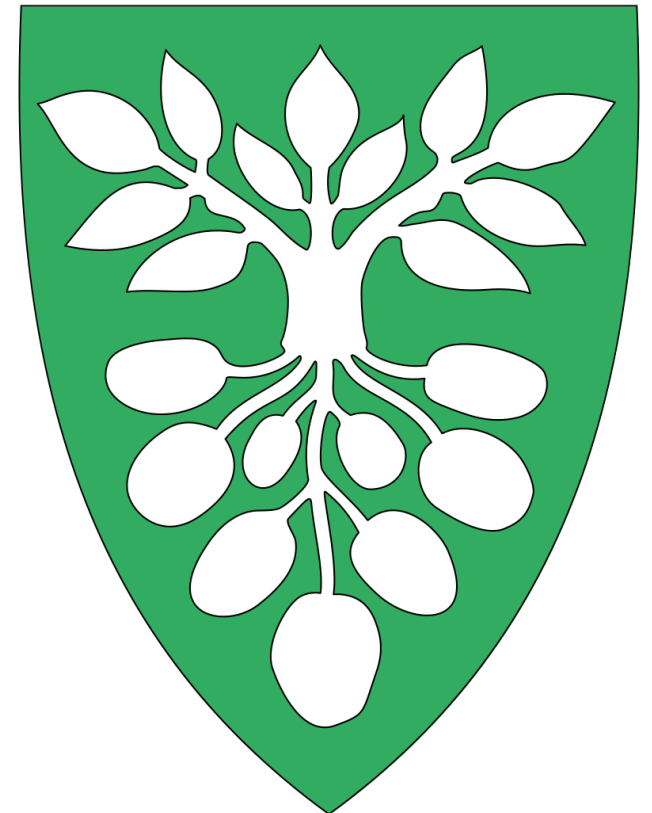
Inger Lise Willerud, klima- og miljørådgiver

Østre Toten
kommune

Om Østre Toten kommune

- 15 000 innbyggere
- 260 km avløpsnett
- 2000 private avløpsanlegg
- 80 % av disse tilfredsstillende ikke dagens renskrav
- Norges 9. største landbrukskommune
 - størst innen grønnsaker på friland
 - 14 % av grønnsaksarealet, 5,5 % av potetarealet, 2 % av kornarealet
- 280 PT-søkere, 7800 storfe, 4700 sau
- Mye nydyrking
- Stillinger: 90 % spredt avløp, 50++ % miljø, landbruk

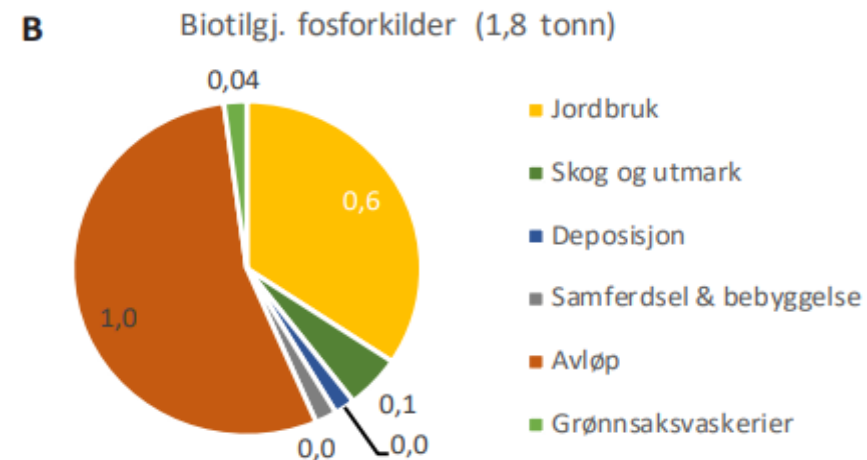
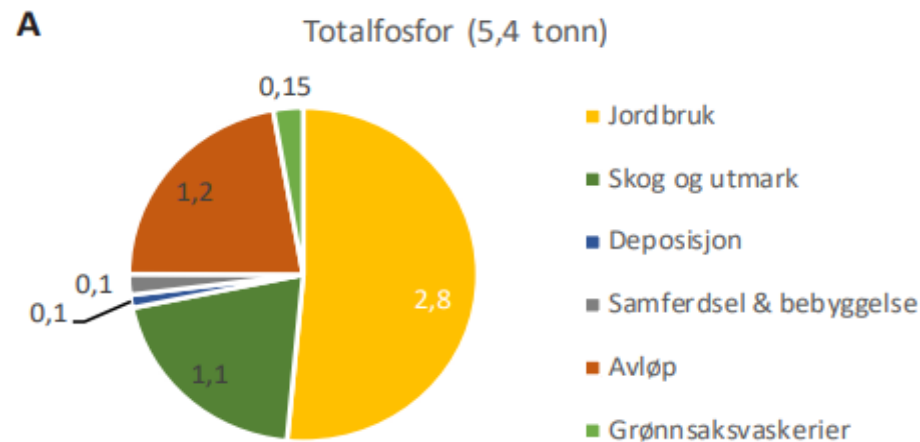

Økologisk tilstand – status (?) vs mål

Vanndirektivet: *Minimum GOD tilstand i alle vassdrag innen 2033.*

- ØTK: 68 vannforekomster
- Totenåsen: 4 av 37 når ikke målene
- «Nede i bygda»: 26 av 31 (84 %) ikke innenfor målet (tror vi...)

	På åsen	I bygda
■ Svært god	1	0
■ God	32	5
■ Moderat	3	18
■ Dårlig	0	5
■ Svært dårlig	1	3

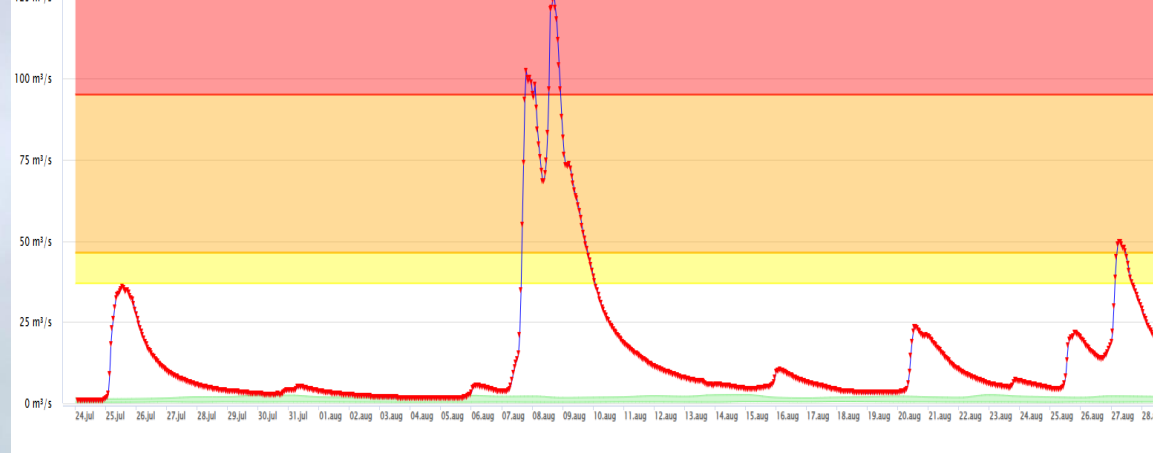
(kilde: NIBIO)

Foto: Lenaelvens fiskerforening

August 2023: Ekstremværet "Hans"

Slik jobber vi med vassdragsforvaltning

- Økt intern kompetanse
- Økt fokus og samarbeid på tvers av fagområder
- Vann i nydyrkingssaker
- Feie for egen dør!
- Veiledning om regler – i vedtak, på nettside og på forespørsel
- Ulovlighetsoppfølging + varsler ulovligheter videre
- Oppgradering av private avløpsanlegg

Årsaker til ulovlige tiltak i vassdrag og kantsoner

- Manglende kjennskap
- Manglende forståelse
- Misforstått selvråderett
- Praktiske årsaker
- Sparer tid og penger
- *Hver mann sin gravemaskin (eller motorsag)*
- **Manglende konsekvenser!**

Systemutfordringer i vannforvaltningsarbeidet

- Krevende regelverk fordelt på mange instanser
- Ulike og uklare definisjoner/begreper
- Få konkrete og mye skjønn som krever spisskompetanse – *som ingen har???*
- Manglende kompetanse i forvaltninga – blant annet på tvers av fagområder
- Manglende/krevende sanksjonsmuligheter
- «Uavhengige vurderinger»
- Vesentlig mangel på ressurser i alle forvaltningsledd til overvåking, søknadsbehandling, høringssvar og ulovlighetsoppfølging!

Manglende virkelighetsforståelse hos overordnede myndigheter?!

Eks: Krevende regelverk – vassdrag og vannføring

VRL § 2: «Som vassdrag regnes alt stillestående eller rennende overflatevann **med årssikker vannføring**, med tilhørende bunn og bredder inntil **høyeste vanlige flomvannstand**. <...>
Som vassdrag regnes også vannløp **uten årssikker vannføring** dersom det **at skiller seg tydelig fra omgivelsene.**»

VRL § 3 c: «**Årssikker vannføring**: vannføring som ved middeltemperatur over frysepunktet ikke tørker ut av naturlige årsaker **oftere enn hvert tiende år** i gjennomsnitt».

NVE: «Som "**høyeste vanlige flomvannstand**" regnes vannstanden ved den høyeste flom som **erfaringsmessig kan påregnes i gjennomsnitt hvert tiende år.**»

Innlandsfiskeloven § 5c: «Vassdrag: innsjø, vann, tjern, elv, elvearm, bekk, kanal og kunstige dammer.»

RMK § 2

«**a. Vassdrag**: Innsjø, vann, dam, tjern, og elver og bekker som vises i NVEs kartlag Elvenett-ELVIS pr. 4. mars 2025.

b. Mindre bekker: Åpne vannforekomster som ikke er vassdrag etter definisjon a) og vises i Gårdskart, FKB-Vann.»

Eks: Krevende regelverk – kantsoner

VRL § 11: «Langs bredden av vassdrag med **årssikker vannføring** skal det opprettholdes et begrenset **naturlig vegetasjonsbelte** som motvirker avrenning og gir levested for planter og dyr.»

NVE: Kantsonen omfatter normalt vegetasjon på bredden **som kan forventes å bli vanddekt i gjennomsnitt hvert 10. år** (def. som vassdrag i vannressursloven) og en **begrenset sone utover dette**.

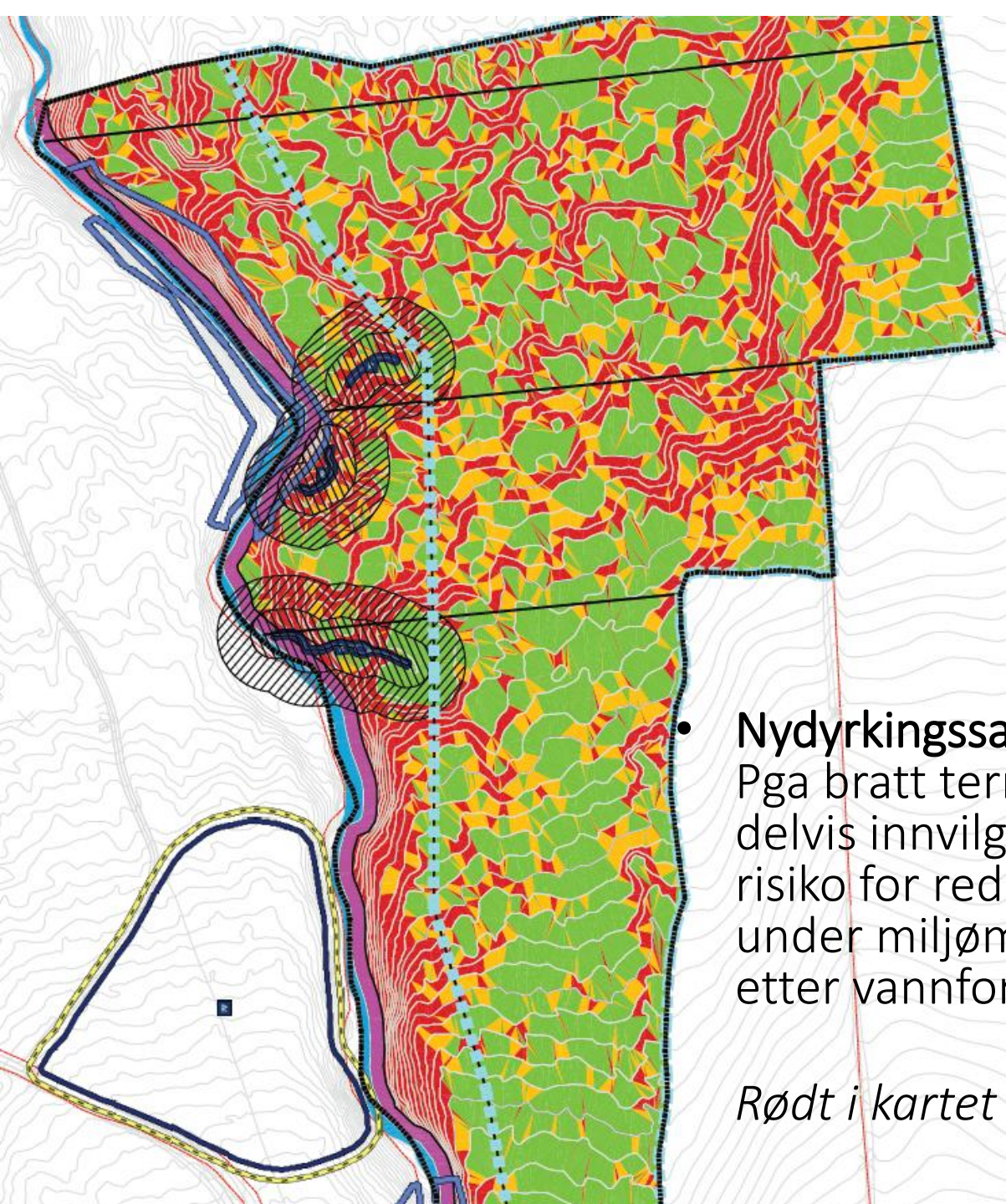
Nydyrkingsforskriften § 6: «Ved nydyrking skal det settes igjen en vegetasjonssone mot vassdrag. Langs vassdrag **med årssikker vannføring** skal sonen være **minst 6 meter** målt ved **normal vannføring**. Langs vassdrag uten årssikker vannføring skal sonen være minst 2 meter.»

RMP § 32c: «Hele eller deler av det samlede tilskuddet kan avkortes dersom <...> ikke har vegetasjonssone på minst to meter mot vassdrag med årssikker vannføring, målt **horisontalt fra vassdragets normalvannstand**.»

NVE: «**Det finnes ingen "normal" vannføring i et vassdrag**. Normal tilstand for et vassdrag er at vannføringen endrer seg fra time til time, fra dag til dag og fra uke til uke. Videre er det normalt at det er variasjoner mellom tørre og våte år. Normaltilstand i et vassdrag innebærer hele spennet i vannføringer fra flom til tørke. » Kantsona skal være så bred og skjøttes slik at dens **«økologiske funksjon»** ivaretas.

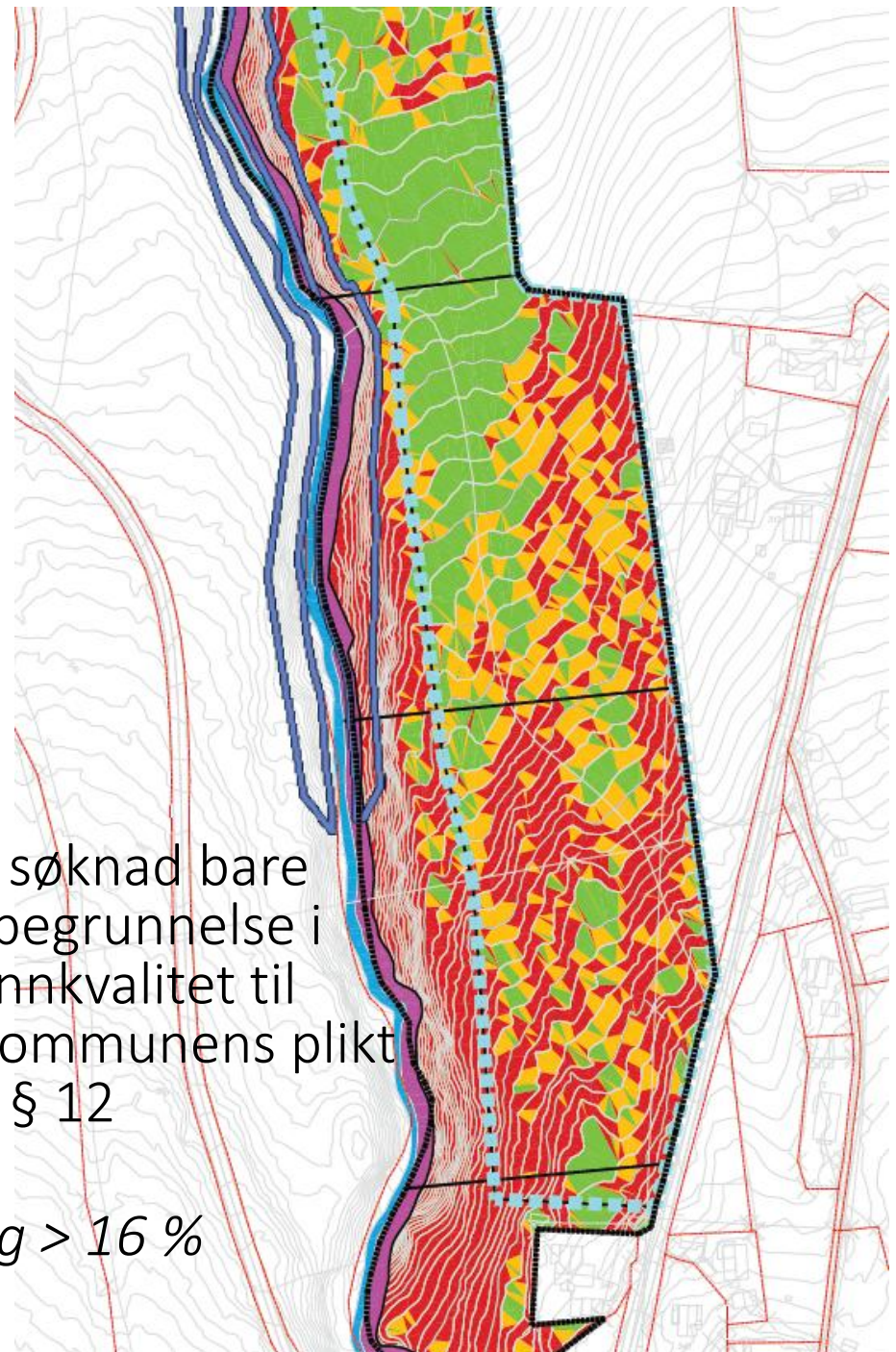
Digital veileder fra NVE om kantskjøtsel: **Bra**, men tilgjengelighet???

- **Nydyrkingssak**
Pga bratt terreng ble søknad bare delvis innvilget med begrunnelse i risiko for redusert vannkvalitet til under miljømålet jf kommunens plikt etter vannforskriften § 12

Rødt i kartet = helning > 16 %

Hogsten var ulovlig, men grunneier slipper unna

MINA B. SVEEN

Publisert: 28. juli 2025 kl. 11:19

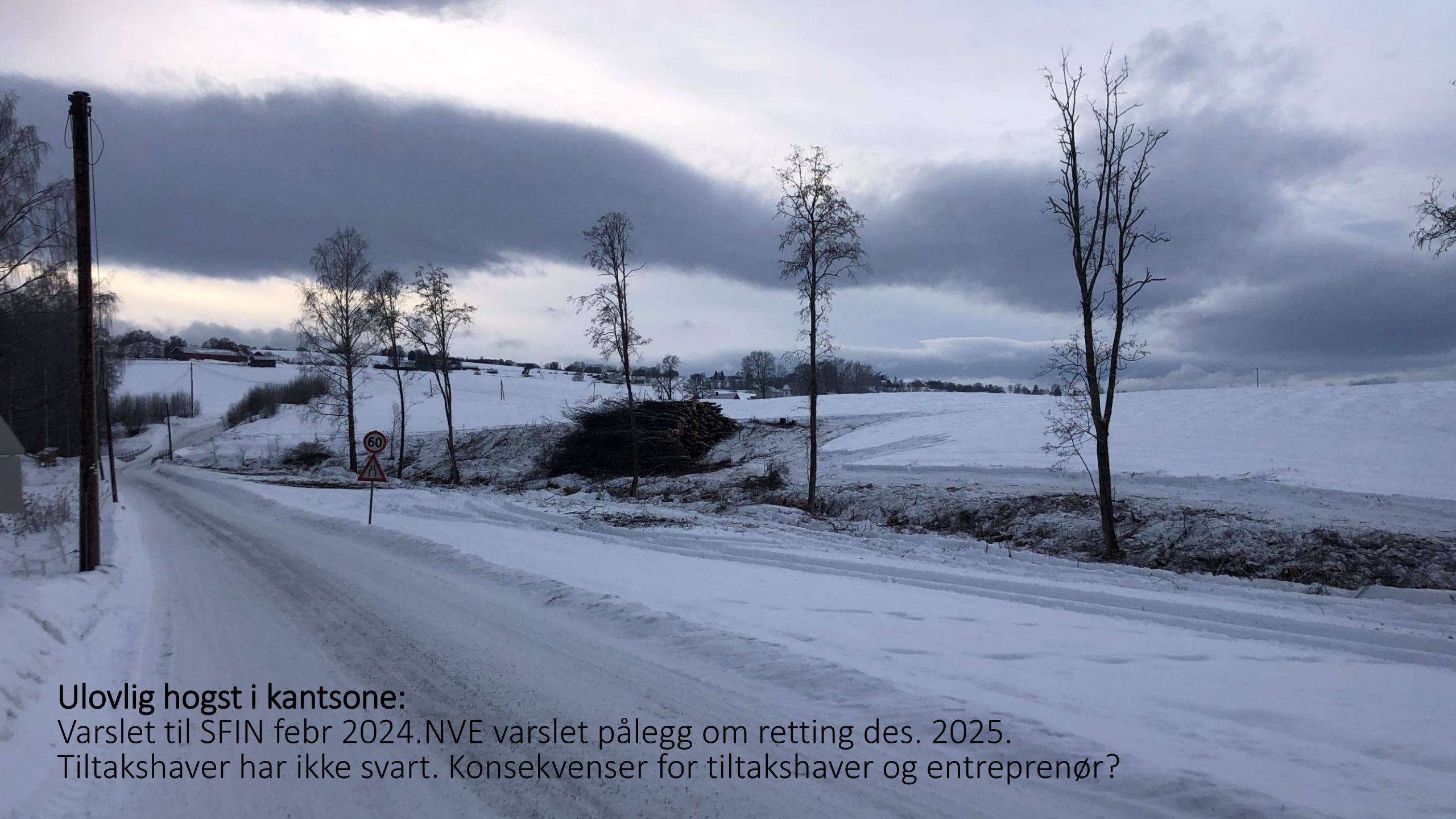
Del på Facebook

Del på X

– Et klart brudd på vannressursloven, er NVEs konklusjon etter at de har vurdert hogsten som er gjort langs Lenaelva. Likevel slipper grunneier konsekvenser – for denne gang.

Ulovlig hogst i kantsone:

Varslet til SFIN febr 2024. NVE varslet pålegg om retting des. 2025.

Tiltakshaver har ikke svart. Konsekvenser for tiltakshaver og entreprenør?

Ulovlig tiltak i vassdrag + fjerning av kantvegetasjon:
Store mengder blåleire/finstoffer tilført vassdrag med storaure i aug 2024. Følges opp av SF.
Foreløpig små konsekvenser for tiltakshaver, men mulig pålegg om retting vil bli gitt nå to år etter.

Realiteten i Østre Toten kommune

- Ikke alle lokalpolitikere forholder seg til alle nasjonale føringer – dessuten er det mange av dem...
- Administrasjonen får ikke mer ressurser til vannforvaltning bare fordi kommunen får et brev som sier det er viktig
- (Vann)miljø taper som oftest når det settes opp mot helse og barn/unge, og mot andre interesser i feks klagesaker
- Vi har ikke spisskompetanse på alt!
- Vi har ikke egen jurist, og heller ikke budsjett til å leie inn en
- Vi har behov for mer støtte og veiledning fra overordnede instanser

Resultat av systemsvikten

- Få ulovlige tiltak følges opp/får konsekvenser
- «Fritt fram» for ulovligheter og tiltak med negative konsekvenser
- Konkurransesvridning
- Kommunene og andre nedprioriterer oppfølging

=> Mer, ikke mindre, forurensning!!!

Hvorfor skal kommunen prioritere sine begrensede ressurser på dette, når systemet ikke arbeider med oss?

Tiltak som kan bedre situasjonen

- Enklere og tydeligere regelverk + veiledningsmateriell og veiledning
- Tettere samarbeid mellom forvaltningsnivå
- Målrettet infoarbeid (fra nasjonalt hold)
- Øremerkede midler til vannforvaltning inkl ulovlighetsoppfølging i alle ledd
- Økt ulovlighetsoppfølging (retting, overtredelsesgebyr, anmeldelse)
- Strengere krav til «uavhengige» vurderinger
- Konsekvenser for kommuner som ikke prioriterer vannforvaltningsarbeid
- Prioritere ressurser til faktisk arbeid, ikke på planlegging

An aerial photograph of a pond surrounded by dense green vegetation. The pond is dark and reflects the surrounding greenery. The text is overlaid in the center of the pond.

Å informere hjelper litt,
konsekvenser hjelper mye!

Takk for oppmerksomheten!

